

15.04

2022

Piątek, 15 kwietnia, 19.30 | Friday, 15 April, 7:30 pm
Filharmonia Narodowa – Sala Koncertowa | Warsaw Philharmonic – Concert Hall

KONCERT FINAŁOWY

Final concert

Luigi Cherubini (1760–1842)

Requiem c-moll | in C minor

1. *Introitus et Kyrie: Requiem aeternam*
2. *Graduale: Requiem aeternam*
3. *Dies irae*
4. *Offertorium: Domine Jesu Christe*
5. *Sanctus*
6. *Pie Jesu*
7. *Agnus Dei*

Przerwa | Intermission

Alfred Schnittke (1934–1998)

Requiem

1. *Requiem*
2. *Kyrie*
3. *Dies irae*
4. *Tuba mirum*
5. *Rex tremendae*
6. *Recordare*
7. *Lacrimosa*
8. *Domine Jesu*
9. *Hostias*
10. *Sanctus*
11. *Benedictus*
12. *Agnus Dei*
13. *Credo*
14. *Requiem*

Justyna Jedynak-Obłóza – sopran | soprano

Ewelina Siedlecka-Kosińska – sopran | soprano

Magdalena Dobrowolska – sopran | soprano

Jadwiga Bartnik – mezzosopran | mezzo-soprano

Tomasz Warmijak – tenor

Chór Filharmonii Narodowej | Warsaw Philharmonic Choir

Bartosz Michałowski – dyrektor chóru | choir director

Warsaw Philharmonic Symphony Orchestra | Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Narodowej

Filharmonia
Narodowa

Andrzej Boreyko

Andrzej Boreyko

Dyrektor Artystyczny Filharmonii Narodowej.

Sezon koncertowy 2021/22 to trzeci rok pracy Andrzeja Boreyki na stanowisku Dyrektora Artystycznego Filharmonii Narodowej w Warszawie. W tym sezonie wspólne zobowiązania obejmowały występy podczas Festiwalu Eufonie, koncertów finałowych oraz występów laureatów XVIII Konkursu Chopinowskiego, a także koncerty w ramach obchodów 120-lecia powstania Filharmonii Narodowej. Zespół pod batutą Andrzeja Boreyki planuje ponadto odbyć tournée po Stanach Zjednoczonych.

Obecny sezon to ósmy i jednocześnie ostatni rok Andrzeja Boreyki jako dyrektora muzycznego orkiestry filharmonicznej Artis-Naples, która dzięki jego inspirującemu przywództwu znacznie podniosła swój poziom artystyczny.

Do najistotniejszych wydarzeń w ostatnich latach należały trasy koncertowe z Państwową Orkiestrą Symfoniczną Federacji Rosyjskiej oraz z Filarmonica della Scala. Artysta występował gościnnie z takimi zespołami, jak: Seoul Philharmonic Orchestra, Orquesta Sinfónica de Galicia, Orchestra Sinfonica Nazionale della Rai, Sinfonia Varsovia, Mozarteumorchester Salzburg, Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin, Frankfurt Museums-gesellschaft, a także z orkiestrami symfonicznymi Sydney, Toronto, Seattle, Minnesoty, San Francisco, Dallas i Detroit oraz z New York Philharmonic, Chicago Symphony Orchestra, Los Angeles Philharmonic i Cleveland Orchestra.

Propagator muzyki współczesnej; w 2017 roku promował dzieła Victorii Borisovej-Ollas w ramach projektu koncertowo-nagraniowego z Royal Stockholm Philharmonic Orchestra.

W poprzednich latach Andrzej Boreyko pełnił funkcję dyrektora muzycznego takich zespołów jak Jenaer Philharmonie, Symphoniker Hamburg, Berner Symphonieorchester, Düsseldorfer Symphoniker, Winnipeg Symphony Orchestra oraz Orchestre National de Belgique.

The Artistic Director of the Warsaw Philharmonic.

The 2021/22 concert season is Andrey Boreyko's third in the capacity of the Artistic Director of the Warsaw Philharmonic. This season's commitments include performances at the Eufonie Festival, the final and the winners' concerts of the 18th International Chopin Piano Competition, and celebrations of the 120th anniversary of the founding of the Warsaw Philharmonic. Under the baton of Andrey Boreyko, the ensemble is also planning to tour the United States. The current season is the eighth and last when Andrey Boreyko is the music director of the Artis-Naples Philharmonic Orchestra, a time that significantly raised the ensemble's artistic level thanks to his inspiring leadership.

The most important recent events in Boreyko's career include the concert tour with the State Academic Symphony Orchestra of Russia and with the Filarmonica della Scalla. The maestro was a guest director of such ensembles as the Seoul Philharmonic Orchestra, Orquesta Sinfónica de Galicia, the RAI National Symphony Orchestra, Sinfonia Varsovia, the Mozarteum Orchestra Salzburg, the Berlin Radio Symphony Orchestra, and the Frankfurter Museums-Gesellschaft, and also the symphonic orchestras of Sydney, Toronto, Seattle, Minnesota, San Francisco, Dallas and Detroit, the New York Philharmonic, the Chicago Symphony Orchestra, the Los Angeles Philharmonic, and the Cleveland Orchestra.

Boreyko is an ardent advocate of 20th-century classical music. In 2017 he promoted compositions of Victoria Borisova-Ollas in a concert and recording project with the Royal Stockholm Philharmonic Orchestra.

In the previous years Andrey Boreyko held the position of the music director of such ensembles as Jenaer Philharmonie, the Hamburg Symphony Orchestra, the Bern Symphony Orchestra, the Düsseldorfer Symphoniker, the Winnipeg Symphony Orchestra, and the Belgian National Orchestra.

Justyna Jedynak-Obłóza

Sopran. Absolwentka Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy w klasie śpiewu prof. Hanny Michalak. W 2005 roku ukończyła studia w Istituto Superiore di Studi Musicali „Achille Peri – Claudio Merulo” we Włoszech u prof. Maura Trombety i prof. Romana Franceschetta, zaś w 2012 roku – Podyplomowe Studium Wokalne na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie śpiewu prof. Krystyny Szostek-Radkowej. W Filharmonii Pomorskiej zadebiutowała, wykonując *Mszę G-dur* D. 167 Franza Schuberta z Orkiestrą Symfoniczną Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Od 2007 roku związana z Chórem Filharmonii Narodowej w Warszawie, w którym występuje zarówno w zespole, jak i w partiach solowych, wykonując repertuar kameralny i oratoryjny.

Soprano. An alumna of the vocal class of Professor Hanna Michalak at the Faculty of Music and Drama at the Feliks Nowowiejski Academy of Music in Bydgoszcz. In 2005 she graduated from the Istituto Superiore di Studi Musicali “Achille Peri – Claudio Merulo” in Italy, supervised by Professor Mauro Trombetta and Professor Romano Franceschetto, and in 2012 she completed Postgraduate Vocal Studies at the Chopin University of Music in Warsaw, in Professor Krystyna Szostek-Radkova’s vocal class. Jedynak-Obłóza debuted in the Pomeranian Philharmonic, performing Franz Schubert’s *Mass in G major*, D.167 with the Symphony Orchestra of the Academy of Music in Bydgoszcz. Since 2007 she has joined forces with the Warsaw Philharmonic Choir, performing chamber and oratorio repertoire as part of the ensemble and as a soloist.

Ewelina Siedlecka-Kosińska

Sopran. Absolwentka Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w klasie skrzypiec prof. Tadeusza Gadziny oraz w klasie śpiewu prof. Bożeny Betley. W 2011 roku otrzymała stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jest laureatką konkursów wokalnych, m.in. I nagrody w I Międzynarodowym Konkursie Wokalnym im. Giulia Perottiego w Ueckermünde (2011) i III nagrody na II Międzynarodowym Konkursie Wokalnym Muzyki Dawnej „Canticum Gaudium” (2013). Od 2011 roku jest członkinią Zespołu Muzyki Dawnej „Sabionetta”, z którym w 2013 roku nagrała płytę *Podobieństwo Żywota Krześcijańskiego* z polską muzyką renesansową, nominowaną do nagrody Fryderyk 2014. Była gościem wielu festiwali muzycznych w kraju i za granicą, m.in. Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Współczesnej „Warszawska Jesień”, Gdańskiego Festiwalu Muzycznego oraz Festiwalu Muzyki Dawnej w Katalonii.

Soprano. An alumna of the violin class of Professor Tadeusz Gadzina and the vocal class of Professor Bożena Betley's at the Fryderyk Chopin University of Music. In 2011 she received a scholarship from the Minister of Culture and National Heritage. A winner of vocal competitions, including the 1st Prize at the 1st International Giulio Perotti Singing Competition in Ueckermünde (2011) and the 3rd Prize at the 2nd Canticum Gaudium International Early Music Vocal Competition (2013), she has been a member of the Sabionetta Early Music Ensemble since 2011. Together they recorded *Podobieństwo Żywota Krześcijańskiego* in 2013, an album of Polish Renaissance music nominated to the Fryderyk Award in 2014. She was a guest of many music festivals in Poland and abroad, including the Warsaw Autumn International Festival of Contemporary Music, Gdańsk Music Festival, and the Early Music Festival in Catalonia.

Magdalena Dobrowolska

Sopran. Absolwentka Instytutu Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Pracowała w Teatrze Muzycznym w Lublinie. Brała udział w konkursach wokalnych, m.in. w Konkursie „W kręgu słowiańskiej muzyki wokalne” w Katowicach, gdzie zdobyła indywidualne wyróżnienie. Uczestniczyła w mistrzowskich kursach wokalnych. Jako solistka dokonała kilku nagrań płytowych, radiowych i telewizyjnych. Występowała pod batutą Helmutha Rillinga, Antoniego Wita, Łukasza Borowicza, Andresa Mustonena, Matthiasa Janza, Tamása Vásáry’ego, Krzysztofa Urbańskiego i innych. Śpiewała również z Aleksandrą Kurzak, Christiane Libor, Iwoną Hossą, Ewą Marciniak, Anną Lubańską, Agnieszką Rehlis, Małgorzatą Pańko, Robertem Alagna, Philippe’em Rouillonem, Hugh Smithem, Danielem Kirchem, Jaakko Kortekangasem, Andrew Gangestadem, Armazem Darashvilim. Od 2005 roku pracuje w Filharmonii Narodowej w Warszawie.

Soprano. An alumna of the Institute of Musicology at the John Paul II Catholic University in Lublin, and the Vocal-Acting Faculty at the Karol Szymanowski Academy of Music in Katowice. Dobrowolska has worked at the Music Theatre in Lublin. She has also participated in vocal competitions, including the In the Circle of Slavic Vocal Music Vocal Competition in Katowice, where she won an individual distinction. She has participated in vocal master classes. As a soloist, she has taken part in several recordings for albums, radio, and television. She has performed under the baton of Helmuth Rilling, Antoni Wit, Łukasz Borowicz, Andres Mustonen, Matthias Janz, Tamás Vásáry, Krzysztof Urbański, and others. Dobrowolska has also sang with Aleksandra Kurzak, Christiane Libor, Iwona Hossa, Ewa Marciniak, Anna Lubańska, Agnieszka Rehlis, Małgorzata Pańko, Roberto Alagna, Philippe Rouillon, Hugh Smith, Daniel Kirch, Jaakko Kortekangas, Andrew Gangestad, and Armaz Darashvili. Since 2005 she has worked at the Warsaw Philharmonic.

Jadwiga Bartnik

Mezzosopran. Ukończyła Wydział Wokalno-Aktorski Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie w klasie śpiewu prof. Agnieszki Monasterskiej. Brała udział w licznych kursach wokalnych, prowadzonych m.in. przez Christiana Elsnera, Naděždu Kniplovą, Anitę Garančę i Ryszarda Karczykowskiego. Jako artystka chóru współpracowała z Teatrem Wielkim – Operą Narodową w Warszawie, wykonując również powierzone jej partie solowe. Występowała u boku cenionych dyrygentów, takich jak Stefano Montanari, Helmuth Rilling, Jacek Kaspszyk, Łukasz Borowicz; śpiewaków: Plácido Domingo, Olga Pasiecznik, Agnieszka Rehlis, Aleksandra Kurzak, Roberto Alagna; oraz zespołów orkiestrowych, m.in. Orchestra del Teatro alla Scala i Berliner Philharmoniker. Od 2006 roku współpracuje z Chórem Filharmonii Narodowej w Warszawie.

Mezzo-soprano. Graduated from the vocal class of Professor Agnieszka Monasterska at the Voice and Drama Faculty of the Krzysztof Penderecki Academy of Music in Kraków. She participated in numerous vocal competitions conducted by Christian Elsner, Naděžda Kniplová, Anita Garanča, Ryszard Karczykowski, and others. As a choir artist she cooperated with the Teatr Wielki – Polish National Opera in Warsaw, also performing solo parts. She performed alongside such esteemed conductors as Stefano Montanari, Helmuth Rilling, Jacek Kaspszyk, and Łukasz Borowicz, such singers as Plácido Domingo, Olga Pasiecznik, Agnieszka Rehlis, Aleksandra Kurzak, and Roberto Alagna, and such orchestra ensembles as Orchestra del Teatro alla Scala and the Berlin Philharmonic. Since 2006 she has worked with the Warsaw Philharmonic Choir.

Tomasz Warmijak

Tenor. Absolwent Wydziału Wokalno-Aktorskiego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, gdzie studiował pod kierunkiem Stanisława Daniela Kotlińskiego. Umiejętności wokalne i interpretacyjne doskonalił podczas licznych kursów mistrzowskich, prowadzonych przez tak znakomitych śpiewaków, jak Richard Cross, Paul Esswood, Salvatore Fisichella i Ryszard Karczykowski. Od 2005 roku śpiewa w Chórze Filharmonii Narodowej w Warszawie, z którym regularnie występuje i nagrywa. Jako solista wykonuje partie operowe, oratoryjne, a także pieśni. Koncertował w kraju i za granicą pod batutą takich dyrygentów, jak Łukasz Borowicz, Jakub Burzyński, Jacek Kasprzyk, John Nelson, Marek Pijarowski, Victor Pablo Pérez, Helmuth Rilling, Marc Soustrot, Antoni Wit, Tadeusz Wojciechowski i Henryk Wojnarowski. W 2013 roku został uhonorowany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego odznaką Zasłużony dla Kultury Polskiej.

Tenor. A graduate of the Vocal and Acting Faculty at the Stanisław Moniuszko Academy of Music in Gdańsk, where he was a student of Stanisław Daniel Kotliński, Warmijak honed his vocal and interpretative skills at numerous master classes led by such esteemed singers as Richard Cross, Paul Esswood, Salvatore Fisichella, and Ryszard Karczykowski. Since 2005 he has regularly recorded and sung with the Warsaw Philharmonic Choir. As a soloist, he performs opera and oratorio parts as well as *lieder*. He has performed in Poland and abroad under the baton of such conductors as Łukasz Borowicz, Jakub Burzyński, Jacek Kasprzyk, John Nelson, Marek Pijarowski, Victor Pablo Pérez, Helmuth Rilling, Marc Soustrot, Antoni Wit, Tadeusz Wojciechowski, and Henryk Wojnarowski. In 2013 he was awarded the Decoration for Merit to Polish Culture by the Minister of Culture and National Heritage.

Bartosz Michałowski

Dyrektor Chóru Filharmonii Narodowej, założyciel i dyrektor artystyczny Poznańskiego Chóru Kameralnego. Ukończył z wyróżnieniem Wydział Dyrygentury Chóralnej Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu. W latach 1998–2005 był asystentem prof. Stefana Stuligrosza i drugim dyrygentem Chóru Filharmonii Poznańskiej.

Bartosz Michałowski jest laureatem nagrody L'Orphée d'Or 2015, przyznanej przez Académie du Disque Lyrique w Paryżu, laureatem Fryderyka 2019 za nagranie opery *Hagith* Szymanowskiego, zdobywcą Złotej Płyty, a także zwycięzcą IX Ogólnopolskiego Konkursu Dyrygentów Chóralnych, w którym przyznano mu również nagrodę specjalną za świadomość pracy nad emisją głosu w zespole chóralnym.

Jako dyrygent przygotował i zaprezentował dotychczas kilkaset utworów *a cappella* oraz form wokalnie-instrumentalnych wszystkich epok. Obok bogatego doświadczenia dyrygenckiego przez wiele lat doskonalił umiejętności i wiedzę z zakresu emisji głosu.

Artysta zapraszany jest do współpracy przez organizatorów renomowanych międzynarodowych festiwali.

W swoim dorobku posiada liczne prawykonania i nagrania płytowe. Jest wykładowcą Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Since 2017, director of the Warsaw Philharmonic Choir, and founder, artistic director and conductor of the Poznań Chamber Choir. He graduated with honours in choral conducting from the Ignacy Jan Paderewski Academy of Music in Poznań.

In 1998–2005 he was assistant to Professor Stefan Stuligrosz and second conductor of the Poznań Philharmonic Choir.

Recipient of L'Orphée d'Or Award 2015 from Académie du Disque Lyrique in Paris, and Fryderyk 2019 for recording Szymanowski's *Hagith*, he was awarded a Gold Record, and won the 9th Polish Choir Conductors Competition when he was also awarded a special prize for awareness in working on voice emission of choral ensembles. As a conductor, Michałowski has rehearsed and presented several hundred *a cappella* pieces and vocal-instrumental works from all musical periods. Apart from his rich experience as a conductor, he has honed his skills and knowledge of voice production over many years.

A lecturer at the Fryderyk Chopin University of Music in Warsaw, Bartosz Michałowski is eagerly invited to renowned international festivals, and has released numerous records and performed premiere performances.

bartoszmichalowski.com

Chór Filharmonii Narodowej | Warsaw Philharmonic Choir

Chór Filharmonii Narodowej rozpoczął działalność artystyczną w 1953 roku pod kierunkiem Zbigniewa Soi. Kolejnymi kierownikami chóru byli: Roman Kuklewicz, Józef Bok, Antoni Szaliński i Henryk Wojnarowski. Od stycznia 2017 roku dyrektorem Chóru jest Bartosz Michałowski.

Zespół koncertował w najważniejszych ośrodkach muzycznych Europy, współpracując z wybitnymi orkiestrami, m.in. Berliner Philharmoniker. Chór brał udział w spektaklach operowych m.in. w mediolańskiej La Scali, weneckim Teatro La Fenice, w teatrach operowych w Pesaro, Palermo i Paryżu oraz w koncertach organizowanych dla Jana Pawła II w Watykanie.

Ogromny repertuar chóru obejmuje ponad 400 dzieł oratoryjnych i utworów chóralnych *a cappella* od średniowiecza do współczesności. Szczególne miejsce w jego repertuarze zajmuje muzyka polska, a zwłaszcza twórczość Krzysztofa Pendereckiego. Płyta *Penderecki conducts Penderecki vol. 1* otrzymała nagrodę Grammy 2017; inne płyty zespołu uzyskały wcześniej 6 nominacji do tej nagrody. Nagrania kompletu *Mszy Moniuszki* nagrodzone zostały Fryderykiem oraz „Złotym Orfeuszem – Arturo Toscanini” francuskiej Académie du Disque Lyrique. Zespół zdobył także Fryderyki za swoje dokonania fonograficzne w latach: 2011, 2018 i 2020.

The Warsaw Philharmonic Choir started its artistic activity in 1953 under Zbigniew Soja, who was followed by Roman Kuklewicz, Józef Bok, Antoni Szaliński, and Henryk Wojnarowski. Bartosz Michałowski became its director in January 2017.

The ensemble has performed in the vital musical centres of Europe, working with eminent orchestras, to mention the Berliner Philharmoniker, and has participated in operatic performances at La Scala in Milan, Teatro La Fenice in Venice, the opera theatres of Pesaro, Palermo and Paris, and in the concerts organised for John Paul II in the Vatican.

The choir's extensive repertoire covers over 400 oratorios and *a cappella* choral works from medieval to contemporary. A very special place in its repertoire is held by Polish music, notably the works of Krzysztof Penderecki. The *Penderecki conducts Penderecki CD (vol. 1)* won the choir its Grammy Award in 2017, their other recordings garnering previously six Grammy nominations. The recordings of complete Masses of Moniuszko were honoured with a Fryderyk Award by the Polish Recording Industry and with a Golden Orpheus – Arturo Toscanini Award. The ensemble won the Fryderyks for their recordings from 2011, 2018, and 2020.

filharmonia.pl

Orkiestra Filharmonii Narodowej | Warsaw Philharmonic Orchestra

Pierwszy koncert w wykonaniu Filharmonii Warszawskiej odbył się 5 listopada 1901 roku. Orkiestrą dyrygował współzałożyciel Filharmonii, jej pierwszy dyrektor muzyczny i dyrygent Emil Młynarski, a jako solista wystąpił Ignacy Jan Paderewski.

W pierwszych latach po II wojnie światowej koncerty orkiestry odbywały się w teatrach i halach sportowych. W 1955 roku Filharmonia otrzymała nowy gmach i status Filharmonii Narodowej. Pod kierownictwem Witolda Rowickiego orkiestra odzyskała swój prestiż wiodącego zespołu symfonicznego w Polsce. W latach 1955–1958 funkcję jej dyrektora artystycznego sprawował Bohdan Wodiczko, by przekazać ją ponownie Rowickiemu. W 1977 roku stanowisko to objął Kazimierz Kord, a w latach 2002–2013 dyrektorem naczelnym i artystycznym Filharmonii Narodowej był Antoni Wit. W latach 2013–2019 funkcję dyrektora artystycznego sprawował Jacek Kaspszyk, a od września 2019 roku pełni ją Andrzej Boreyko.

Dziś Orkiestra Filharmonii Narodowej cieszy się popularnością i uznaniem na całym świecie. Odbyła niemal 150 tournées, występowała we wszystkich najważniejszych salach koncertowych świata. Regularnie towarzyszy finalistom Międzynarodowych Konkursów Pianistycznych im. F. Chopina w Warszawie oraz bierze udział w ważnych zagranicznych festiwalach. Nagrywa dla Polskiego Radia i Telewizji, polskich i zagranicznych firm płytowych oraz na potrzeby filmu. Dokonania Orkiestry Filharmonii Narodowej bywały wielokrotnie nagradzane prestiżowymi nagrodami fonograficznymi, m.in. Grammy (w latach 2013 i 2017).

The Warsaw Philharmonic Orchestra held their first concert with Ignacy Jan Paderewski as soloist in a newly constructed building on 5 November 1901. The conductor was Emil Młynarski, the orchestra's cofounder and first music director.

In the first years following the Second World War, the concerts of the orchestra were held in theatres and sports halls. In 1955, the orchestra received a reconstructed building and the status of National Philharmonic. Under the direction of Witold Rowicki, it regained its prestige as Poland's leading symphonic ensemble. From 1955 to 1958 the post of artistic director was held by Bohdan Wodiczko, who passed it back to Rowicki. In 1977 it was taken over by Kazimierz Kord. From 2002 to 2013 the orchestra's executive and artistic director was Antoni Wit. In 2013–19 the post of the artistic director was held by Jacek Kaspszyk, and since September 2019 – by Andrzej Boreyko.

The Warsaw Philharmonic Orchestra enjoys popularity and recognition all over the world. The ensemble has made nearly 150 tours, performing in all the world's major concert halls. It regularly accompanies the finalists of the Fryderyk Chopin International Piano Competitions in Warsaw and participates in prestigious festivals abroad. It makes recordings for Polish Radio and Television, Polish and foreign record labels, and films. Its achievements have been repeatedly recognised with prestigious music industry awards, including two Grammys (2013 and 2017).

filharmonia.pl

Luigi Cherubini

Requiem c-moll

Wielka rewolucja francuska zniszczyła wielką kulturę francuską, nową, „rewolucyjną” i „republikańską” muzykę tworzyli teraz Gossec i Méhul: patriotyczne hymny, marsze, pieśni chóralne z orkiestrą... Nieco w ich cieniu działał w Paryżu przybysz z Italii, Luigi Cherubini (1760-1842), człowiek opery. Jego dzieła przyjmowano różnie: komedia heroiczna *Lodoiska* (1791) była sukcesem, tragedia *Medea* (1797) już nie, lecz komedia *Dwa dni albo Woziwoda* (1800) stała się sensacją, nawet w skali europejskiej. Sytuacja Cherubiniego była trudna, nie był faworytem Napoleona, a po roku 1800 modniejsi stali się Spontini i Boieldieu. W roku 1805 udał się do Wiednia – tam Beethoven nazwał go „największym spośród współczesnych” (*Lodoiska* wywarła nawet pewien wpływ na *Fidelia*). Po powrocie do Paryża Cherubini podjął pracę w konserwatorium, niebawem też zwrócił się ku muzyce kościelnej. Po restauracji Burbonów, w 1816 roku otrzymał nobilitujące stanowisko superintendenta *Musique du Roi*, a jednym z pierwszych zamówień Ludwika XVIII stało się *Requiem* poświęcone pamięci Ludwika XVI. Dzień śmierci Króla-Męczennika, 21 stycznia 1793 roku, obchodzony był po rewolucji jako święto republiki, teraz stał się dniem pamięci. Tegoż dnia w 1815 roku szczątki Ludwika XVI i Marii Antoniny uroczystie złożono w krypcie bazyliki Saint-Denis – tam też, dokładnie dwa lata później, zabrzmiało dzieło Cherubiniego.

Requiem c-moll Cherubiniego powstało ledwie ćwierć wieku po *Requiem* Mozarta, stąd porównania obu dzieł trudno uniknąć. Już sam wybór tonacji: u Mozarta *d-moll* jest tonacją dramatu, lecz nie tragedii; *c-moll* Cherubiniego to tonacja tragiczna, już od pierwszych taktów słyszymy w muzyce „nieuchronność”. Ważna jest różnica w obsadzie: Cherubini całkowicie pomija głosy solowe, śpiewa sam tylko chór – i ma to istotny wpływ na muzyczną dramaturgię: będzie ona bardziej zwarta, bardziej skoncentrowana, niż u Mozarta. Nadto, mimo iż oba dzieła równe są rozmiarami, proporcje i waga poszczególnych części rozkładają się odmiennie.

Requiem Cherubiniego wyłania się z ciszy i mroku (skrzypce długo pauzują); muzyka wstępnego *Introitus*. *Requiem aeternam*, przechodzącego płynnie w *Kyrie*, rozwija się niespiesznie, bez śladów gwałtowności; kompozytor konsekwentnie buduje funeralny nastrój, zaś niewielkie *Graduale* staje się jedynie symetrycznym „domknięciem”. Dzień Sądu, *Dies irae*, ogłaszają mocne fanfary blachy i uderzenie tam-tamu, jedyne w całym dziele. Cherubini, inaczej niż Mozart, nie wyróżnia w sekwencji oddzielnych części, obiera formę łańcuchową, jak kiedyś Jean-Baptiste Lully – i w zgodności z tekstem różnicuje dramaturgię kolejnych faz-ogniów. Nie będzie koncertowania puzonu w *Tuba mirum*, ani „piekielnych płomieni” w *Confutatis*, choć... zamykająca *Lacrimosa* trójdzwiękowymi figurami skrzypcowymi może przywołać na myśl Mozarta. Najobszerniejszą częścią jest potężne *Offertorium. Domine, Jesu Christe* (z werselem *Hostias*), zwieńczone imponującą fugą *Quam olim Abrahae* – nie darmo Cherubini uchodził za wybitnego kontrapunkcistę. Skromne rozmiarami będzie *Sanctus* (z *Benedictus*), zaś wyciszone *Pie Jesu* to raz jeszcze powtórzona prośba o wieczny odpoczynek. A potem już *Agnus Dei* – najśłynniejsza część dzieła, o której Berlioz powiedział: „przewyższa wszystko, co zostało napisane”. Dobrze pamiętamy dramatyczną, „zbuntowaną” fugę *Kyrie* z *Requiem* Mozarta: u Cherubiniego właśnie *Agnus Dei* stanie się równie dramatycznie wyartykułowanym wołaniem człowieka do Stwórcy. I dopiero cudowne, niezwykle długo wybrzmiewające zakończenie, przyniesie spełnienie prośby o wiekuisty pokój – i ostateczną, durową harmonię... Wielkie, wielkie dzieło!

Gdy w 1820 roku *Requiem* Cherubiniego wykonywano podczas uroczystości pogrzebowych Karola Ferdynanda Artois, księcia de Berry, Cherubini poprzedził je specjalnym *Marszem żałobnym*, zaś na zakończenie dodał piękny motet *In Paradisum*. W 1827 roku dzieło zabrzmiało podczas nabożeństwa żałobnego za duszę Beethovena w Kościele Augustianów w Wiedniu (tam, gdzie w 1683 roku Jan III Sobieski uczestniczył w dziękczynnej Mszy św. po zwycięstwie nad Turkami); kompozycję niezwykle wysoko cenili Mendelssohn, Schumann, Berlioz i Brahms. Także dziś właśnie *Requiem* jest bodaj najczęściej powracającym dziełem Cherubiniego, niesłusznie zapomnianego Wielkiego Mistrza.

Stanisław Kosz

Alfred Schnittke

Requiem

z muzyki scenicznej do dramatu *Don Carlos* Friedricha Schillera

Pierwsza myśl o *Requiem* pojawiła się u Alfreda Schnittkego w czasie pracy nad *Kwintetem fortepianowym* (1972-76); w utworze poświęconym pamięci zmarłej matki jedna z części miała stać się rodzajem „małego instrumentalnego requiem”, lecz ostatecznie kompozytor zrezygnował z tego pomysłu. Gdy jednak w 1975 roku otrzymał zamówienie na muzykę do tragedii *Don Carlos* Schillera, która zgodnie z koncepcją reżysera miała mieć charakter „muzyki kościelnej”, zdecydował się na napisanie pełnej mszy żałobnej – stąd też dość niezwykle podtytuł dzieła. Była to zarazem wyjątkowa szansa usłyszenia własnej kompozycji „na żywo”.

Schnittke częściowo wykorzystał odrzucone szkice *Kwintetu*, w warstwie słownej sięgnął natomiast po niemal kompletny tekst łacińskiej *missa pro defunctis*, z niewielkimi tylko opuszczeniami – czy znaczącymi? W *Sekwencji* brak jest na przykład fragmentu *Confutatis maledictis*, o „odtrąceniu potępionych”. Całość obejmuje czternaście fragmentów, a formę puentuje powtórzenie pierwszego *Requiem aeternam*. Jednak tuż przed ową formalną „klamrą” kompozytor nietypowo dodaje część *Credo* – wyznanie wiary, lecz przecież niepełne, w znacznie okrojonej postaci. Dramatyczne w wyrazie, z wieńczącym *Osanna!*, wspartym... „rockowym” tutti! I znów pytanie: dlaczego właśnie tak?

Kluczem do muzyki Schnittkego jest tzw. polistylistyka, której istota polega na zestawianiu z sobą elementów *de facto* niekoherentnych: techniczno-językowych, stylistyczno-estetycznych. Często na zasadzie paradoksu, zwykle też w połączeniu ze „znaczącymi” cytatami, pseudo-cytatami, aluzjami. I polistylistyka wyjaśnia, skąd w obsadzie wykonawczej *Requiem* obok instrumentów „tradycyjnych” pojawią się owe gitary elektryczne i zestaw perkusyjny (*Drums*). Notabene, sam Schnittke widział w polistylistyce odbicie własnych losów i wyborów życiowych: był Rosjaninem, lecz synem niemieckiego Żyda i rosyjskiej Niemki. W 1982 roku, już po ukończeniu *Requiem*, przyjął też chrzest w kościele katolickim w Wiedniu, choć – dodajmy – ostatecznie pochowany został w obrządku prawosławnym i spoczął na Cmentarzu Nowodiewiczym w Moskwie.

W zgodzie z ideami polistylistyki otwarciem *Requiem* Schnittkego będzie powściągliwe, modalne *Requiem (aeternam)* – chóralne, acz z dyskretnym wsparciem instrumentalnym, lecz później mamy kontrastujące ekspresyjną chromatyką *Kyrie* – z tematem *imaginatio crucis*, wyraźnie odwołującym się do mozartowskiego *Requiem*. Dalej zaś jeszcze bardziej mozartowskie, gwałtowne *Dies irae* – i mozartowska seksta w *Lacrimosa*... Lecz może też być całkiem inaczej. „Mam odczucie, że niektóre idee zostały mi jakby podarowane, nie ode mnie pochodzą [...] *Sanctus* w *Requiem* – ta część mi się przyśniła. I przyśniła mi się nie taka, jak zwykle bywa – pompacyjna. U mnie *Sanctus* jest cichy... To był dar... W ogóle w całym *Requiem* jest dla mnie coś nieobjaśnialnego” – to słowa kompozytora. Owo „nieobjaśnialne” usłyszymy w *Requiem* Schnittkego wyraźnie – i ono też pozwala nam odróżnić prawdziwe dzieło sztuki od... muzycznego patchworku.

Stanisław Kosz

Fotograficy / Photographs: DG ART, Weronika Kosińska, Grzesiek Mart, Michał Zagórny,

Archiwum Stowarzyszenia im. LvB / LvB Association archives.

© 2022, Stowarzyszenie im. Ludwiga van Beethovena / Ludwig van Beethoven Association

